

rán mindezeket az érzeteket jól illeszkedő hangvétellel, a tudatos művész könnyedségével keltette fel hallgatóságában.

Lengyel Ildikó Paulina románcát szólaltatta meg Csajkovszkij A Pikk Dáma című operájából meleg tónusú alt hangján — megérdemelt nagy sikerrel.

Gregor József Verdi Simone Boccanegrá-jából énekelte Fiesco áriáját. Átélése, hangjának drámai színe, sejtelmessége egyenesen predestinálja erre a szerepre. A fájdalmas tónus nem lehangoló, hanem feszültséget teremt.

Aida és Amonasro kettősét az Aida III. felvonásából az operaegyüttes két kiváló tehetségű tagja, Harmath Éva és Littay Gyula előadásában hallhatta a közönség. Ha egyszerűen kívánnánk kifejezni, csak annyit mondanánk — kissé vulgárisan —, hogy: összeillő pár. Az etióp király és szerencsétlen leánya kettősét az ellentétes érzelmektől és felkavart szenvedélyektől átfűtött előadás tette igen értékkessé és sokáig feledhetetlenné.

Vadas Kiss Lászlóról már többször megállapították, hogy beleélési képessége rendkívüli. Tenorjának élénk lírai színezete van, és ennek ellenére erőteljes. Az említett adottságok és a művész mesterségbeli tudása voltak biztosítékai annak, hogy a Carmen virágária az előadás egyik ékessége legyen.

Puccini Bohémélet című operájából Mimi III. felvonásbeli áriáját és a négyest Berdál Valéria, valamint Szabadits Judit, Réti Csaba és Gyimesi Kálmán adta elő a tőlük megszokott gazdag dallamisággal, és drámatereemtő erővel.

Puccini másik közkedvelt operájából a Turandot címszereplőjének II. felvonásbeli áriáját énekelte Alpár Mária. Pontosan úgy, ahogy a nagykönyvben, illetve a partitúrában meg van írva; a boldogtalan hercegnő súlyos lelkiválságát tette egészen valóságos helyenként wagneri tónusban.

Az énekkar és a zenekar nemcsak különszámában mutatta meg képességét, de jól alkalmazkodott a szólistákhoz is. A belépések, a ritmus pontosságáért és a dinamikai előírások nagyon pontos betartásáért, a darabok művészi élményt nyújtó előadásáért Vaszy Viktort, valamint Szalay Miklóst illeti a dicséret.

A rádiós hangverseny nagy erőssége volt a válogatás színessége, műfaji változatossága is.

KIKLI TIVADAR

MUZIKÁLIS LÉNGYELEK

ÍROK, KÖLTŐK, ZENESZERZŐK
KÖZÖS MOZGALOMBAN

a zongorához, és figyelte, igazgatta munkában elnehezült ujjainkat a billentyűkön, vagy türelmesen „tornáztatta” kezét, ismételtette velünk: do, re, mi, fa, szo, la, ti, do...

Kodályról ő beszélt nekünk, „melósoknak”, először; nekünk, akik vajmi keveset tudtunk a népdalgűjtésről. Annyi bizonyos, hogy legtöbbször is mi emlegettük akkoriban Kodályt, amíg belénk nem sulykolta Szíjjas tanár úr a szolmizálást. Bár hallásom, hangom és némi ritmusérzésem mindig volt, mint velem született hajlandóság, a magam éneklésével elfogult maradtam. Annak előtte a polgári iskola harmadik osztályában ugyanis leszerepeltem a vizsgán énekből. A tanárnő — Attila fiamat most tanítja énekre — a Szózatot énekellette velem. A második szakasz utolsó sorát Vörösmarty ugyebár így írta: „...itt élned, halnod kell”. Én harmadszori kísérletre is így énekeltem: „...és meghalnod kell”, s ezzel fuccsba ment az akkor még jelesnek számító egyes, és csak kis híján nem buktam meg.

S mert a családban nem lehet mindenki olyan „jó” hangú, hallású és ritmusérzékű mint én, nagyobbik fiam, Árpád, csak azért is „botfüllel” született. S milyen a jó anyai szív? Ezt a gyereket akarta zenére, hegedülni taníttatni. Taníttatta is. De mert a gyerek örökölte az én tömzsi ujjaimat, „csak” a csellóig vitte. Oda elég a rövid ujj is. Hanem különórára járt szolmizálni. Előre örültem, hogy a végén nekem lesz igazam, annál is inkább, mert időnként, ha a fiam énekel, én szinte vonítva szaladtam el otthonról.

— Szegény gyerek, szegény, nem lesz tebelőled csellós. Hanem az anyád, hogy az a magasságos...! — mondogattam egyre befelé. Aztán egyik év szaladt a másik után, s amit nem hittem, a pedagógia csodát művelt. A kölyök ugyan abbahagyta

a csellózást az elektrotechnikáért — az is egyfajta ritmust igényel —, hanem a zenei hallása jó, kicsiszolódott, sőt ma már övé a legjobb a családban. Hát azóta hiszek én a zenepedagógia nagyságában, és holtában is áldom Kodály tanár urat...

Azóta pedig még inkább, hogy „felfedeztem” nemzeti kincsünket a daltanításban, a szolmizálásban, s lám, ezért Lengyelországba kellett menni. Kísérőm és tolmácsom mint újságíró mutatkozott be.

— Tehát kolléga — üdvözöltem.

— Hát igen... — mondta ő szerényen.

Ottlétem harmadik napi programját állítottuk össze, amikor közbeszölt, hogy meghív aznap estére egy kulturális műsorra, amelyben ő is szerepel. Elfogadtam — már csak kíváncsiságból is —, ismervén a hazai viszonyokat. Gondoltam: ugyan, mit adhat még önmagából egy újságíró kulturális rendezvényen, miután kilépett az idegfacsaró malomból, a redakcióból. Elmondja riportja hátterét, ami nem fért bele két gépelt oldalba? Viccet mond a lengyel Móricka legújabb kalandjaiból, vagy felhívja a nagyérdemű közönséget, hogy hirdessen az újság hasábjain, mert attól függ az ő jövő évi nyereségreszesedésének nagysága? Netán azzal hozakodik elő, hogy az újságírás költészet is, azaz a mai versek egyike-másika olyan, mint a lediktált cikk, legfeljebb a címes hír vetekszik vele...

Újat nekem nem mondasz, barátom! — mondtam magamban —, hát gyerünk a műsorra!

Lódtól vagy ötven kilométert megtéve léptünk ki a kocsiból, amelybe az előtte való napok autózásától majdnem gyökeret eresztettem. A város neve *Zdunska Wola*. Magyarra fordítva a *kemence* elnevezés a legmegfelelőbb. Menet közben megtudtam, hogy textilipari város, lakosainak száma 70 ezer. A kis művelődési ház nagyterme, ahova beléptünk, akkora, mint Újszegeden a November 7. nevet viselő intézményé. Ugyanolyan erkélyes — és színpada is akkora.

Telt ház — állapítottam meg a közönségről, amely jobbra 12—18 éves lányokból és fiúkból toborzódott. Az erkélyen felnőttek, férfiak és nők foglaltak helyet. A publikumot becültem vagy négyszázra. A függöny szétnyílt, s a mikrofon elé lépett az én kollégám és tolmácsom, mint konferanszié. Hosszan megtapsolták.

Mögötte kis zenekar foglalt helyet: zongorista, egy pengető hangszeres és egy dobos. Az üdvözlés után tust húzott a zenekar, majd egy indulófélébe fogott, amit a publikum is énekelt. Annak befejeztével a színpalak mögül a mikrofon elé szaszszézott egy jóképű, elegáns fiatalember. Kezében kis papírlap volt. Valamit mondott a publikumnak, s hirtelen mindenkinek a kezében ugyanolyan papírlap zizegett. A mellettem ülő kislány kezében újságkivágást láttam. Ugyanolyan volt a többiében is. A nyomtatott szövegben ráismertem a lódzi napilap, a *Glos Robotniczy* két nappal azelőtti számában megjelent versre. Ugyanaz lehetett tehát a mikrofon előtt álló fiatalember kezében is.

A publikum a szöveget nézte, miközben a fiatalember kellemes hangon — a dallamról ítélve táncdalt — énekelt, láthatóan a kezében tartott újságkivágás szövegével. Kétszer, háromszor megismételte, aztán a közönség énekelté ugyanazt és ugyanúgy, majd kánonban, és... 20—25 perc múlva önkéntes jelentkezés alapján 4—5 fiú és lány, egymás után az énekes fiatalember helyére lépett a mikrofon elé, s elénekelté ugyanazt és ugyanúgy... Az alkalmi zsűri, a zenekar és a közönség aztán szavazott. A legjobb közönségbeli előadók díjat kaptak: egy-egy hanglemezt, vagy a legfrissebb dalgyűjtemény nyomtatott kiadásából egy-egy példányt. Utána szünet következett.

— Hát ez mi volt? — kérdeztem konferansziévé előlépett tolmács-kísérőmtől, akiről most derült ki, hogy maga is dalszövegíró.

— *Énektanítás közhajjal és akarattal.*

— S miért így, mért nem az iskolában tanulnak énekelni, ahol népdalt, kottaolvasást és nem slágert tanulnának?

— Nekünk nincs és nem volt Kodály Zoltánunk. Következésképpen sem az általános, sem a középiskolában nincs, azaz nem teszik kötelező tantárggyá az énektanítást.

— ?!

— Csak ne csodálkozz! Azt tesszük, amit erőnk és a lehetőségek megengednek. Íme, a hivatásos énekes, Tadeus Wozniakowszki — mutatta be az előéneklő elegáns fiút, akiről megtudtam, hogy a Magyar Rádióban is énekelt már. Évekkel ezelőtt hasonló daltanuláson tűnt fel a publikum soraiból, s ma már a legimertebb lengyel slágerénekesek egyike.

— Üdvözlöm Önt és Budapestet — mutatkozott be tökéletes magyarsággal Wozniakowszki, és most már hármásban beszélgetünk, azaz ők ketten győzködtek

és magyarázták meg nekem, hogy tulajdonképpen egy széles énektanítási mozgalom és módszer tanúja vagyok egyetlen estén.

— Hétéves műltra tekint vissza ez a mozgalom — folytatta kísérőm, akit most már illő bemutatnom: Cezary Jusinszki. — Annak idején Lódból indult el a mozgalom, de ma már más megyékben is virággzik, Poznanban, Szczecinben, Wrocławban, Lublinban és Katowiczében. Ma már ott tartunk, hogy száz- és százazrek találkozóává váltak a rendszeres dalesték a városok művelődési otthonaiban, ősztől tavaszig, illetve tavasztól őszig szabadtéren, a városok parkjaiban rendezett dalos délutánok.

— Ebből a mozgalomból nőtt ki 1960-ban a lengyel dalosok találkozója Lódban — tette hozzá Wozniakowszki — és 1961-ben a Szopotban rendezett dalfesztivál, amelyet két évre követett Opoleban a kifejezetten nemzeti dalos találkozó és fesztivál. Azóta lezajlott már öt nemzeti és Szopotban hét nemzetközi rendezvény, amelyek most már biztos alapjai a lengyel könnyűzenei kultúrának.

Addig már értettem, hogy a széles körű slágermozgalom résztvevőivel beszélgettem, csak azt nem, hogy miként kerülnek ebbe az iskolás korú gyerekek is. S ha már éneket tanulnak, miért nem a népdaloknál kezdik velük, s főleg az iskola keretein belül? Eszembe jutott, hogy a Magyar Rádió és Televízió két táncdalfesztiválja is országos nyilvánosságot kapott a közönség szavazásának figyelembevételével. A 14—20 éves fiatalok és az idősebb generációbeliek — ha közvetve is — drukkolásukkal szinte szereplőivé váltak egyes sikeres táncdalszámnak. No jó, ne nálunk már vagy tanultak népdalokat az iskolában, avagy ezután, illetve most tanulnak, vagyis az ének- és daltanulás intézményes formájával volt, vagy lesz találkozásuk a generációknak. A népi eredetű énekkultúra főbb vonásait tehát előbb ismerik meg, mint a táncdalét, amely a divattal születik és hal meg, míg a népdal-kincs örök marad.

— Akkor folytassuk azzal — válaszolta Cezary Jusinszki —, hogy a mi mozgalomunknak olyan célja és jellege is van, hogy a fiatalokat beszoiktassuk a művelődési intézményekbe. Közös éneklésük egyrészt hasznosan köti le szabad idejüket a hét egy bizonyos napján, másrészt megtanulják, hogy ilyen intézményekben és ilyen alkalmakkor miként kell kulturáltan viselkedniük. De még tovább megyek: a filmszínházakba már beszoiktott a közönség. Fiatalok és idősebbek egyaránt. A színházakba még nem, vagy nem tartósan. A hangversenyekre, komolyzenei estekre, matinéokra pedig egyáltalán nem biztosan, illetve csak kevesen járnak. Ezeket elérni a mi dalostalálkozóink is hidakká válnak. De még ez a magyarázat sem teljes mozgalomunk megértéséhez. Mit gondolsz, hány lengyel költő, író és dalszövegíró, zeneszerző és komponista vesz részt alkotómunkával, hogy dalostalálkozóink immár azok, amivé idáig fejlődtek?

— Kérdésem meglep, viszont csak hasszámmal tudnék rá felelni — mondtam kitérően, s azt hittem, hogyha válaszol, már mindent értek.

— Összesen 3 ezer alkotó ember munkálkodik, hogy a dalostalálkozók frissek maradjanak, új művekkel gazdagodjanak — válaszolta, majd ceruzát, papírt vett elő és írta:

— A lengyel állam azelőtt évente 1 millió dollárt fizetett ki az országba behozott, főleg Nyugatról jövő táncdalok, slágerek szerzői jogdíjaként. Ez bizony sok pénz, nem beszélve arról, hogy a közönség, amely a dalokat rádióban vagy egyebütt hallotta, és megtanulta, mindenféle idegen nyelven nyekeregte, és aki botfűlű volt, az továbbra is az maradt. Most az anyanyelven, irodalmi értékű szöveget és dallamot kap. S ma már ott tartunk, hogy több mint ötven lengyel táncdalt exportálunk és behozatalra csupán annyira szorulunk, hogy a korábbi évi 1 millió dollár szerzői jogdíjnak alig a 20 százalékát fizetjük. S jobb, ha nekünk fizetnek, mintha mi fizetnénk.

A továbbiakban most már az esten hallott szöveg és dallam érdekelt. Az első szám, amit a publikum és az énekes együtt adott elő, a dalostalálkozók szignálja volt. Szövege arra emlékeztet, hogy korábban idegen slágerek voltak kénytelenek énekelni érthetetlen nyelven, és a lengyel néptől idegen dalkultúrára szorultak, míg most a saját kiscseikkel élnek. A következő dal címe Rómeó és Júlia volt. Szövegének nyers fordítása nagyjából ez: két szerelmesnek ma már nem kell meghalnia egymásért. Ha Rómeó elmegy, jön helyette másik, aki jobb is, szebb is és Júlia boldogulhat. Egy másik dal a cowboyokat és a preriket fosztja meg a hamis romantikától, úgy, hogy teljes meztelenségükben nevetségessé válnak a mai fiatalok előtt. A dallamokról ítélve: kifejező voltuk a szöveggel egyenrangú. Egy harmadik dal pedig arról szólt, hogy két szerelmes mellett eltörpül a világ, mert őket mindenk fölé emelik érzéseik. Összegezve tehát: lényegében a tömeges dal-táncdaléneklés lengyel változatát véltem felismerni a kétségtelen nemes célokat és törekvéseket

magukban hordozó estekben, találkozóiban. Most már csak arra voltam kíváncsi, mi a keresztmetszete egy ilyen dalestnek, vagy szabadtéri dalos délutánnak, vagyis — ha a közönség is megkapja a jutalmát — kit hogyan honorálnak a szereplők közül. Most én vettem elő jegyzetfüzetet és tollat, Cezary Jusinszki pedig diktálta:

— Egy alkalomra az énekes és a konferanszié kap 500—500, a zongorista 450, a gitáros és a dobos pedig 200—200 zlotyt. Szerzői jogdíj címén további 185 zloty jár nekem. Ez esetben ötünk utazási költsége Lództól ide és vissza 350 zloty. A közönségből a legjobban szereplőknek könyv- és lemezjutalomra 150, a napilapban közzétett szövegért, amit ma este tanultunk meg, szintén 150 zloty jár.

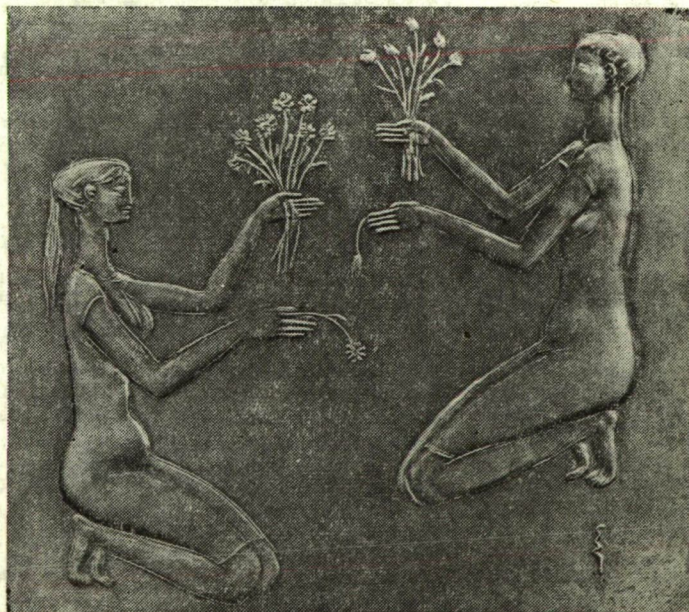
— Ha jól számolom, összesen 2685 zloty. Ki és miből fizeti ezt? A városi, a járási vagy a megyei tanács illetékes osztálya, avagy a művelődési otthon? — kérdeztem.

— Egyik sem, hanem a közönség, amely személyenként ma este is 5 zloty belépődíjat fizetett, vagyis 400 fővel számolva ez 2 ezer zloty. Hibádzik viszont 685 zloty. Nem baj. Az majd bejön a jövő héten a legközelebbi esten, egy másik város nagyobb művelődési otthonában, ahová nem négyszázan, hanem 5 vagy 600-an férnek be.

Az összeadással és a kivonással végképpen rendeződtek bennem az új ismeretek. Cezary Jusinszkiról pedig csak annyit még, hogy szövegírói munkásságáért a dalostalálkozók szervezésében s a konferanszié minőségében kifejtett eddigi tevékenységéért megkapta az Aranykereszt az országért elnevezésű állami díjat, amelyet a J—4980-as sorszámú elismerő oklevél is tanúsít. S mindezért Lódz városban a 2196. díszpolgárságot kapta. A mozgalom 1970-ben jubilál.

— Tíz év ezer dallal — adott előre is címet és nevet a jubileumnak Cezary Jusinszki.

LÓDI FERENC

SZABÓ IVÁN: CSOKORKÜTŐK